

est satis, quia si ille tantum vovit illam religionem in particulari, et in illa invenit sufficientem excusationem, non tenetur aliam adire, etiam laxiorem, ex vi prioris voti; ergo non est cur præsumamus illum voluisse amplius se obligare propter solam susceptionem habitus novitiorum. Item, quia si experiatur se inhabilem, vel valde difficilem ad statum religiosum, ut sic, vel quia moraliter non potest esse continens, vel quia experitur se nimis debilem ad communem vitam religiosorum, certe tunc nec ad laxiorem religionem transire tenetur, etiamsi votum religionis in communi vovisset; non est ergo unde præsumatur ita se voluisse ligare. Tum denique quia, licet admitteremus aliam opinionem asserentem illud votum obligare absolute ad perseverandum ac profitendum, nihilominus certum est non obligare nisi ad profitendum tempore, et ordine ab Ecclesia statuto; cur ergo præsumatur voluisse anticipare tempus, et mutare ordinem, aut renuntiare juri suo? Nam, esto non valeat sua auctoritate licite retrocedere, nihilominus potest velle non statim immutabiliter, vel indispensabiliter, ut sic dicam, obligari; sed prius experiri religionem, ut si minus sibi convenientem eam invenerit, vel per dispensationem, vel per providentiam ejusdem religionis, vel alio convenienti modo, possit sibi consulere; non est ergo rationabilis illa præsumptio, etiam ex parte religiosi.

25. *Probatur secundo ex parte religionis.*— Multo autem minus verisimilis ex parte religionis, quia illa nullum signum exhibet acceptandi talem personam ad statum religiosum, et veram unionem secum, sed solum ad probationem, nihil enim amplius indicat dando habitum novitiorum. Nec vero ex parte religionis quidquam refert votum simplex prius factum a novitio, in quocumque sensu factum sit, id est, sive de intrando, sive de profitendo, quia hoc nullam obligationem inducit vel imponit ipsi religioni, sed tam libere potest illum dimittere, si sibi non probetur ac quemlibet alium novitium; neque est ulla ratio fingendi ipsam sponte voluisse se amplius obligare. Atque ita saltem ex hoc capite ibi non fieri professionem veram, nec personam illam manere inhabilem ad matrimonium, nec dissolvi matrimonium ratum, si præcessit, tenet Cardin., quem sequitur Panormitanus, in d. c. *Consulti*. Quam sententiam sequuntur Sylvest., verb. *Religio*, 3 et 5; et Angel., verb. *Novitius*, n. 12, in fin., qui ci-

tat c. *Ex transmissa*, de Renunt., ubi quidam post votum religionis habitum susceptum, et post aliquod tempus egressus, supponitur non esse religiosus, sed secularis clericus. Idem tenet Navar., Comment. 4, de Regular., n. 74. Et potest etiam sumi ex c. *Gonsaldus*, 17, q. 2; et sumitur ex D. Thoma, in 4, d. 38, q. 1, art. 2, q. 3, ad 2, ubi generaliter ait: *Per habitum qui solet dari non professis, non sufficit ad solemnizandum votum, etiam prius emissum.*

26. Ad prædicta ergo jura supra responsum est cum eisdem auctoribus, per propositum mutandi vitam, significari quidem votum simplex religionis, quod dici potest aliquo modo solemnizari per susceptionem habitus novitiorum publice factam cum sufficiente demonstratione talis propositi ac voti, ut in eisdem juribus supponitur; solemnizari, inquam, dici potest, non propria solemnitate legali, seu substantiali, qualis est in professione, sed solum solemnitate accidentali, quatenus votum illud per illam susceptionem habitus fit publicum in foro Ecclesiæ, et ideo obligatur talis homo ab eadem Ecclesia ad implendum suum votum, non quia jam religiosus sit, sed quia ex priori promissione obligatus mansit. Quæ quidem responsio non caret difficultatibus, quia si illud votum tantum simplex fuit, videri potest jam sufficienter expletum, bona fide intrando et probando. Respondetur autem vel ibi supponi illud votum fuisse de perseverando in perpetuum, ut verba illorum decretorum indicant, et ideo non judicari sufficienter impletum; vel certe supponi fuisse votum religionis absolute, et ideo manere obligationem ingrediendi aliam religionem, saltem laxiorem. Denique responsio hæc videtur necessario admittenda, quia in eisdem juribus ponitur hoc membrum tanquam distinctum a professione tacita et expressa, et ideo non videtur illa obligatio posse oriri nisi ex voto simplici.

27. Alia vero responsio nunc occurrit, scilicet, ibi per propositum mutandi vitam non intelligi solum votum simplex Deo factum, sed habens conjunctam aliquam promissionem, vel oblationem factam ipsi religioni, quæ quidem non acceptabatur ab ipsa religione, et ideo nec faciebat hominem professum, neque obligabat ad talem religionem in particulari; acceptabatur autem ab Ecclesia veluti ipso jure, et ideo obligabat ad suscipiendum statum religiosum, saltem in laxiori religione. Fit autem hæc interpretatio verisimilis, tum ex ver-

bis ipsorum jurium; tum etiam quia ex puro voto simplici religionis non videtur quis posse obligari ad perseverandum in aliqua religione etiam laxiori, nisi intercesserit aliqua major causa obligationis respectu Ecclesiæ. Unde quia hic modus obligationis jam non est in usu, ideo propter votum simplex religionis, nunquam cogitur ab Ecclesia redire ad aliquam religionem ille, qui tantum habitum novitiorum suscepit, et ante professionem illum relinquit. Neque in hac interpretatione invenio difficultatem specialem, quamvis incerta sit.

CAPUT XX.

QUIBUS MODIS FIAT PROFESSIO TACITA POST CONCILIUM TRIDENTINUM.

1. *Post Concilium Tridentinum non fit professio tacita intra annum probationis.*— Superest dicendum quæ ratio professionis tacitæ nunc locum habeat post Concilium Tridentinum, nam in principio hujus libri, ostendimus professionem tacitam non fuisse omnino exclusam per dictum Concilium, quia nec expresse illam aliquando annullavit, neque ex aliis ejus decretis id necessario sequitur, ut videlicet. Duo igitur dicenda videntur: primum est post Concilium Tridentinum jam non habere locum professionem tacitam intra annum probationis, seu quæ integrum probationis annum non supponat. Hoc certum est, tum quia professio expressa antea facta non valet post Concilium Tridentinum; ergo multo minus tacita; tum quia Concilium simpliciter dixit: *Professio antea facta sit nulla*; ergo omnem professionem includit. Et ita declarant Cardinales, et est res certa et indubitata, quia jam nemo potest renuntiare annum probationis, ut supra dixi.

2. *Anno probationis finito, potest fieri tacita professio.*— Secundo dicendum est, professionem tacitam, quæ fit seu consummatur anno probationis expleto, habere locum post Concilium Tridentinum. Tenet Navar., in dict. comment. 4, de Regul., n. 73. Probatur primo a sufficienti divisione, quia non est professio tacita nisi ante vel post completum annum novitatus; ergo altera illarum habet locum post Concilium; nam ostensum est non omnem professionem tacitam ab ipso esse revocatam; sed intra novitatus annum non habet locum; ergo postea. Item, quia quidquid Concilium specialiter postulavit ad valorem professionis, servari potest in hac professione tacita; ergo, si illa

serventur, quoad reliqua professio esse poterit tacita ex antiquo jure. Antecedens patet, quia imprimis jam supponitur impleta conditio de anno probationis; deinde supponimus personam etiam esse in ætate a Concilio requisita, scilicet sexdecim annorum; sed Concilium non postulat alias speciales condiciones; ergo. Dices: saltem in professione monialium statuit Concilium, cap. 17, ut præcedant quædam diligentia, quæ in tacita professione locum non habent. Respondetur illas circumstantias non esse de substantia seu valore professionis, et ideo quamvis omittantur, validam esse professionem expressam monialium, ac proinde etiam tacitam, ut bene adnotavit Palac., in 4, d. 38, disput. 1, post tertiam concl.; et Sanchez., lib. 4, de Voto, cap. 18, a num. 32. Præterquam quod non videtur repugnare ut, post præmissam illam diligentiam, quam Concilium postulat, non sequatur expressa, sed tacita professio.

3. *Quomodo fieri possit professio tacita, juxta dicta cap. 19, num. 17.*— *Requiritur positivus consensus ut professio sit valida.*— Tertio dicendum est, servatis illis circumstantiis integri anni probationis, et ætatis sexdecim annorum, professionem tacitam nunc fieri posse illis duobus modis supra tractatis, et non aliis. Declaratur prior pars affirmans, nam ubi fuerit distinctio sufficiens inter habitum professorum et novitiorum, si quis, completo anno probationis, et decimo sexto anno ætatis, sponte habitum professorum assumat, professus judicandus est, dummodo ex parte religionis tacita acceptatio non desit, ut supra explicatum est. Ratio est, quia juxta antiquum jus hoc erat signum sufficiens professionis, etiam intra annum novitatus; ergo multo magis post completum illum annum; sed quoad hanc partem non est hoc jus revocatum per Concilium Tridentinum; ergo nunc etiam est illud signum sufficiens: ergo judicanda illa est tacita professio. Dico autem *judicanda est*, quia hic magis agimus de sufficientia externi signi, et præsumptione in illo fundata, quam de rei veritate et existentia, quæ pendet ex consensu interiori, cui in foro conscientia creditur, non in externo, argum. cap. *Vidua*, de Regular. Imo addit Navar. supra, vers. *Quoniam autem*, non satis esse ut quis non habeat contrarium dissensum, seu animum non profitendi, sed necessarium esse ut habeat positivum animum profitendi, quia si quis negative se habeat, neutram voluntatem habendo, sed solum sumendo illum habitum gratia ali-

cujus honoris, vel auctoritatis, aut alia similitudine, in conscientia non erit professus. Quod censeo verum, quia ad valorem voti, aut professionis non satis est non habere animum contrarium, sed oportet habere animum positivum profitendi, ut in principio de voto diximus, et constat de quocumque alio contractu humano. Potest autem hic casus contingere vel ex ignorantia, vel ex inadvertentia. Primum affirmat Navarrus supra, et est antiqua sententia, ut supra retuli, quia talis ignorantia licet non causet positivum involuntarium, causat nihilominus non voluntarium, quod satis est ad impediendam professionem, ut dixi. Et eadem ratio est de totali inadvertentia, quia hæc etiam excludit positivum consensum, nemo enim potest velle id de quo non cogitat. Hoc autem procedit de totali inadvertentia, atque adeo de carentia voluntatis formalis et virtualis; nam si præcessit advertentia sufficiens, et intentio profitendi, quæ postea virtualiter movet, illa sufficiet, ut constat ex doctrina communi de similibus actibus moralibus, quam latius tractavi in 3 tom. tertiæ partis. Potest autem quispiam interrogare quanta distinctio habitus nunc requiratur ad hunc modum professionis tacitæ, an, scilicet, requiratur patens distinctio, vel sufficiat occulta per aliquam benedictionem. Sed in hoc jus etiam antiquum manet integrum, et ideo juxta superius dicta quælibet distinctio sufficiet, etiam occulta, dummodo ipsi profitenti et admittentibus in individuo nota sit, quia si ignoraretur, illa ignorantia excluderet necessarium consensum, juxta proxime dicta.

4. *Dubitatio, quando debeat inchoare, et finire hic annus. — Resolutio vera.* — Probatur eadem pars de alio genere professionis tacitæ; nam si quis per integrum annum probationis gestet habitum religionis indistinctum patenter, et alioquin habeat ætatem a Concilio Tridentino requisitam, tacitam professionem faciet, eodem modo quo antea, quia pro eo casu nihil innovatum est a Concilio, quod Navar. supra, et cons. 9, De his quæ vi, et sæpe in consiliis de Regularibus tanquam manifestum supponit, et omnes viri docti ita sentiunt, et est satis evidens ex dictis. Unde fit præter ætatem cæteras conditiones esse nunc necessarias ad hunc modum professionis, quæ antea erant. Solum potest dubitari an sit nunc necessarium, ut talis habitus deferatur per integrum annum inchoandum post expletum decimum sextum, ita ut professio

non censeatur facta usque ad decimum septimum. Nihilominus oppositum suadetur, quia cavenda est correctio jurium, quoad fieri possit: ergo in quo jus antiquum non derogatur expresse per novum, sed potest optime cum illo conciliari, suam vim retinet; at vero Concilium solum requisivit decimum sextum annum ætatis ad professionis valorem; ergo, cum indistincte loquatur, omnem professionem comprehendit; et cum de sola illa loquatur, et non de probatione, nec de susceptione, aut gestatione habitus ad professionem tacitam necessaria, non est ad illam extendendum. Satis ergo erit, quod habitus deferatur toto anno decimo sexto ætatis; nam ille est etiam nunc annus ultra pubertatem, quoad hunc effectum, solumque ad valorem professionis dilata est pubertas usque ad decimum sextum annum ætatis ex vi illius decreti. Atque ita hanc partem sustinet Navar., lib. 3 Consil., tit. de Regular., cons. 30, alias 20, n. 1. Atque hæc posterior pars probabilis mihi aliquando visa est; postea vero legi inter declarationes congregationis Cardinalium quamdam, in qua prior pars expresse tradebatur, declarando Concilium Tridentinum in hac parte cum proportionem correxisse caput primum de Regularibus, in sexto, et annum hunc inchoandum esse post decimum sextum annum ætatis expletum, ut in illo possit professio tacita fieri; et ratio reddi potest juxta superius dicta, quia illa professio censeatur fieri quasi successive per discursum totius illius anni; et ideo oportet totum transigi in ætate apta ad profitendum secundum jura, qualis nunc est ætas sexdecim annorum.

5. *Ostenditur non sufficere ad tacitam professionem gestatio habitus proprii et distincti novitiorum.* — Probatur tandem et explicatur posterior pars assertionis negativa, quia cum solo habitu proprio, et omnino distincto novitiorum, quidquid aliud ei adjungatur, etiam post expletum annum probationis, et decimum sextum ætatis, non fit tacita professio, id est, quamvis exercean- tur actus professorum post illum annum probationis cum solo illo habitu; vel etiam si præcesserit simplex votum religionis, vel quodcumque propositum mutandi vitam, non sufficit ad tacitam professionem. Nam supra ostensum est, hæc ante Concilium non fuisse sufficientia signa professionis tacitæ, sive intra annum probationis, sive post illum exhiberentur; ergo neque modo esse possunt. Patet consequentia, quia sicut professio tacita non

est ablata per Concilium Tridentinum, ita neque fuit ampliata. Nec refert quod professio expressa substantialiter et valide fieri potest sine habitu professorum, quia in illa intercedit aliud proprium ac per se sufficiens signum professionis, secluso habitu; in professione autem tacita, quasi proprium signum ejus a jure designatum est habitus professorum tali et tali tempore gestatus. Unde etiam fit ut expressa professio sine habitu etiam Novitiorum, seu totius religionis fieri aliquando possit; tacita vero minime ex omnium sententia. Atque ita ad hanc partem declarandam et confirmandam applicanda sunt multa ex his, quæ de tempore ante Concilium Tridentinum diximus.

CAPUT XXI.

QUOS EFFECTUS HABEAT TACITA PROFESSIO, ET QUOMODO IN HOC DIFFERAT AB EXPRESSA.

1. *Corollarium primum: ad professionem tacitam requiruntur omnes conditiones quæ ad expressam necessariae sunt.* — Supponendum est professionem tacitam esse veram et substantialem professionem, atque adeo constituere hominem vere ac proprie religiosum, et tribus votis solemnibus obligatum, et expresse colligitur ex cap. unic. de Voto, in 6, ubi dicitur per talem professionem fieri personam inhabilem ad subsequens matrimonium, et ex Extravag. *Antiquæ* Joannis XXII, de Voto, ubi dicitur per talem professionem dissolvi matrimonium ratum non consummatum, qui duo effectus simul sumpti conferunt certum et infallibile indicium veræ ac substantialis professionis. Ex quo principio inferunt Doctores omnes locis citatis in præcedentibus, conditiones omnes requisitas ad expressam professionem, requiri ad tacitam, excepta sola expressa vel tacita significatione in signo externo, nam in hac sola earum differentia consistit: ut, verbi gratia, in utraque requiritur eadem probatio, eadem libertas et concursus utriusque partis, et reliqua, quæ supra de expressa professione dicta sunt. Ratio est, quia illa omnia non requiruntur in professione expressa, propter specialem modum quem habet in signo exteriori, sed propter vinculum, et quasi contractum per eam perficiendum ac constituendum, in quo eadem ratio est de professione tacita. Quapropter de his omnibus conditionibus nihil hic addendum occurrit, sed applicanda sunt omnia quæ de expressa professione dicta sunt, et quæ in

præcedenti capite insinuata, juxta cap. *Constitutionem*, de Regularibus, in sexto. Posset hic addi limitatio quam in sequenti puncto declaravimus; nam hodie quoad præsens punctum non est necessarium.

2. *Corollarium secundum: professio tacita habet omnes effectus quos expressa.* — Ex eodem ergo principio infero secundo, habere professionem tacitam omnes effectus quos habet expressa, his tantum exceptis qui in jure fuerint declarati. Ratio generalis est, quia causa ejusdem rationis habet eosdem effectus, nisi fuerit impedita; professio autem tacita substantialiter est ejusdem rationis, et ex se non est impedita, quominus habere possit omnes dictos effectus, quia illi non sequuntur ratione signi expressi vel taciti, sed ratione substantialis vinculi et status. Item, quia vel illi effectus sunt de jure naturali, et sic sequuntur intrinsece ex traditione et voto, quæ sunt ejusdem rationis in professione tacita, vel effectus sunt de jure positivo, et sic ubi jus non excipit, sed de professione loquitur, effectus communes sunt utrique professioni. Seclusa ergo juris limitatione, nullum est principium ad negandum aliquem effectum professionis tacitæ qui conveniat expressæ. At vero jus ipsum, cum ab illo pendeant multi ex his effectibus, recte potest in hoc limitationem adhibere, et aliquem effectum excipere, seu tribuere professioni expressæ, et non tacitæ, ut per se constat.

3. *Prima exceptio et limitatio.* — Videndum ergo superest, an in jure inveniatur aliqua hujusmodi exceptio. Ad quod breviter respondeo duas exceptiones quoad hoc in jure inveniiri. Prior est valde notanda, quod professio tacita non omnino obligat hominem illi religioni, in qua professus est, sed religioni in genere, ita ut illi liberum sit ad aliam transire, etiam laxiorem; ita habetur ex cap. *Statuimus*, de Regularibus, et cap. *Consulti*, eod. tit.; clarius in cap. *Constitutionem*, eod. tit., in 6. Hæc autem juris declaratio nonnullas habet difficultates. Prima est, qui fieri possit ut aliquis, veram professionem faciens in aliqua religione, illi in particulari non obligetur? Nam qui profitetur, non tantum Deo vovet, sed et religioni se tradit, et obedire promittit; non promittit autem aut se tradit religioni in communi, sed huic in particulari; ergo illi obligatur. Minor patet, tum ex habitu quem assumit, quia significat incorporationem in tali religione, cui signo, moraliter loquendo, conformis est intentio profiten-